

بررسی زیرنظریه های نظریه حاکمیت و مرجع گزینی (G.B.) در گروه فعلی گویش لکی هرسینی

سیمین مرادخانی^{۳۶}

چکیده

شهرستان هرسین در استان کرمانشاه واقع شده است. مردم این شهرستان به گویش لکی هرسینی - که یکی از گویش های زیر مجموعه زبان کردی است - تکلم می کنند. به دلیل جایگاه بسیار مهم نظریه حاکمیت و مرجع گزینی در بررسی جمله های زبانی از نظر نحوی و هم چنین عدم بررسی گروه فعلی گویش لکی هرسینی از این نظر، نگارنده این تحقیق بر آن شد تا با انجام این بررسی، هم به غنا و اثبات جهانی بودن نظریه مذکور کمک نماید و هم تلاشی برای نجات گویش در حال انقراض لکی هرسینی انجام دهد. کار عملی پژوهشگر در جمع آوری پیکره گویش لکی هرسینی به روش میدانی و از طریق ضبط و تحلیل مصاحبه با ۳۰ گویشور بالاتر از ۵۰ سال - با داشتن شرایط هفت گانه مدنظر محقق این مقاله - صورت گرفته است. برای آوا نگاری جمله های گویش مورد مطالعه، از فونت آوانگاری به سیستم آمریکایی SILDolousIPA استفاده شده است. در این تحقیق، زیر مجموعه های نظریه حاکمیت و مرجع گزینی (G.B.) - که یکی از مهمترین نظریه های مکتب صورت گرایی در قرن بیستم است - در گروه فعلی گویش لکی هرسینی بررسی می گردد. در این مقاله، نگارنده پس از آوانگاری جمله ها و ترسیم نمودار های آن ها، جملات را بر مبنای چهارچوب نظریه مذکور تحلیل می نماید. نتایج پژوهش کنونی عبارتند از: ۱- زیرنظریه های مد نظر در این گویش نیز اجرا می شود. ۲- نظریه های تحدید، حاکمیت، تتا و نظارت هم در گویش لکی هرسینی

^{۳۶} کارشناس ارشد رشته زبانشناسی همگانی moradkhani_86@yahoo.com

عملی و اجرایی است. ۳- این گویش فاقد حالت ذاتی است. ۴- از مقوله های چهارگانه تھی صرفاً ضمیر فاعلی محذوف، ضمیر انتزاعی و ردّ گروه اسمی در این گویش مشهود است. ۵- چهار حالت ساختاری در این گویش وجود دارد: فاعلی، مفعولی، مفعول متممی، اضافی.

کلید واژه ها: گویش لکی هرسینی - حاکمیت و مرجع گزینی - گروه فعلی

مقدمه

شهرستان هرسین یکی از شهرستان های شرقی استان کرمانشاه است. مردم این شهرستان از نژاد کرد بوده و به گویش لکی تکلم می کنند. گویش لکی - که خود یکی از گویش های زیرمجموعه زبان کردی است - در اصل از خانواده زبان های هند و اروپایی نشأت گرفته است. پژوهشگرانی چون: پالیزبان (۱۳۸۰) و ارانسکی (۱۳۷۸)، گویش لکی را به درستی در خانواده زبان های هند و ایرانی گنجانده اند. این گویش که جزء گویش های کردی جنوبی به شمار می رود؛ با گویش گورانی و کرمانشاهی همبستگی فراوان دارد (پالیزبان ۱۳۸۰: ۱۰). گویش لکی که دارای گونه های اصلی: ایلامی، کلهری، شیروانی، کوهدشتی و گروسی است؛ در استان کرمانشاه (مانند: هرسین، گیلان غرب، قصر شیرین، دینور)، استان ایلام، استان همدان، استان خراسان، استان فارس، استان لرستان و بخش هایی از مناطق کردنشین خاکنین و بدره کشور عراق، تکلم می شود. دو نوع گویش لکی در میان ساکنین شهرستان هرسین مرسوم است: گویش لکی هرسینی (که مختص ساکنین اصلی این شهرستان است) و گویش لکی کاکاوندی (که مختص عشایر ایل های کاکاوند است).

هدف و روش تحقیق

به دلیل جایگاه بسیار مهم نظریه حاکمیت و مرجع گزینی در بررسی جمله های زبانی از نظر نحوی، و هم چنین عدم بررسی گروه فعلی گویش لکی هرسینی از این نظر، نگارنده این تحقیق برآن شد تا با انجام این بررسی، هم به غنا و جهانی بودن

نظریه مذکور کمک نمایند و هم تلاشی برای نجات گویش در حال انقراض لکی هرسینی انجام دهد؛ از سویی به مهیا نمودن اطلس گویش ایران زمین نیز مساعدت نموده باشند.

برای انجام تحقیق حاضر، نگارنده از روش های کتابخانه ای و میدانی بهره مند شده است. کار عملی نگارنده در جمع آوری پیکره گویش لکی به روش میدانی و از طریق ضبط و تحلیل مصاحبه با ۳۰ گویشور مرد و زن - که دارای شرایط هفت گانه ای بوده اند - صورت گرفته است. ضبط صدای گویشوران از طریق دستگاه ام، پی، ۳ بوده است. در مجموع ۵۰۰ دقیقه، مصاحبه ضبط شده است. برای آوا نگاری جمله های گویش مورد مطالعه، از فونت آوانگاری به سیستم آمریکایی SILDolous IPA استفاده می شود.

پیشینه تحقیق

مشهورترین نظریه صورت گرا، نظریه حاکمیت و مرجع گزینی است که به طور خلاصه به آن G.B، یا نظریه اصول و پارامترها گفته می شود (چامسکی ۱۹۸۲:۳). نظریه حاکمیت و مرجع گزینی، یک نظریه دستوری جهانی است. این دستور جهانی دو ویژگی دارد: ۱- مجموعه ای از اصول که در تمامی زبان ها ثابت است. ۲- مجموعه ای از ویژگی های منحصر به فرد زبانی که پارامتر محسوب می شود (هگمن ۱۹۹۴: ۱۵-۱۶). محققین و زبان شناسان متعددی در زمینه نظریه حاکمیت و مرجع گزینی تحقیقات و پژوهش های انجام داده اند. تعدادی از آن ها عبارتند از: دبیر مقدم (۱۳۸۳)، هگمن (۱۹۹۴) و کوپر (۱۹۹۲)، میر عمادی (۱۳۸۶)، مشکوة الدینی (۱۳۷۳)، درزی (۱۳۸۴)، گلفام (۱۳۸۵)، افراشی (۱۳۸۶).

۱- زیرنظریه های نظریه حاکمیت و مرجع گزینی

نظریه حاکمیت و مرجع‌گزینی، خود از زیرنظریه‌ها یا زیربخش‌هایی تشکیل شده است. به تعبیر چامسکی (۱۹۹۳: ۵) این زیرنظام‌های جهانی، همان زیرنظام‌های اصول هستند که عبارتند از: ۱- نظریه تحدید^{۳۷} ۲- نظریه حاکمیت^{۳۸} ۳- نظریه حالت^{۳۹} ۴- نظریه تتا^{۴۰} ۵- نظریه مرجع‌گزینی^{۴۱} ۶- نظریه نظارت^{۴۲}.

نظریه تحدید، دامنه حرکت عناصر را در جمله تعیین و محدود می‌کند. نظریه حاکمیت رابطه نحوی موجود میان عنصر اصلی یعنی هسته را با وابسته‌های آن، معین و مطرح می‌نماید. نظریه حالت به موضوع تخصیص حالت انتزاعی و تجلی ساختوازی آن، مربوط است. بر مبنای نظریه تتا و معیار آن، نقش‌های معنایی به سازه‌های اسمی اعطاء می‌شود. چگونگی ارتباط گروه‌های اسمی از جمله ضمائر و عبارات ارجاعی بر پایه نظریه مرجع‌گزینی، مطرح می‌شود و تعیین امکان ارجاع عنصر انتزاعی بر عهده نظریه نظارت است. تمامی زیرنظریه‌های مذکور، به صور گوناگونی با یکدیگر مربوط و مرتبطند.

۲- زیرنظریه‌های حاکمیت و مرجع‌گزینی در گویش لکی هرسینی

از آن جا که نظریه حاکمیت و مرجع‌گزینی و زیرنظریه‌های آن، چهارچوب نظری پژوهش کنونی را تشکیل می‌دهد؛ در این بخش برآنیم تا زیرنظریه‌های نظریه حاکمیت و مرجع‌گزینی را به طور اجمالی در گویش لکی هرسینی بررسی نماییم. در این راستا، می‌توانیم دریابیم چگونه هر یک از زیرمجموعه‌های این نظریه در این گویش، قابل اجرا است.

---

bounding theory-1
government theory-2
case theory-3
θ-theory-4
binding theory-5
control theory-6

پیش از بررسی این زیرنظریه ها، به تحلیل نظریهٔ ایکس تیره در گویش لکی هرسینی می پردازیم. مقوله های سه گانهٔ نظریهٔ ایکس تیره عبارتند از: مقولهٔ ایکس بدون تیره (X) یا عنصر هسته، مقولهٔ بینابینی ایکس یک تیره (X') یا فرافکنی میانی و مقولهٔ گروهی ایکس دو تیره (X'') یا فرافکنی بیشینه. در گویش لکی نیز فعل بدون تیره (هستهٔ گروه فعلی)، فعل یک تیره (فرافکنی میانی گروه فعلی) و فعل دو تیره (فرافکنی بیشینهٔ گروه فعلی) وجود دارد. در این جا تنها به یک مثال بسنده می نمایم.

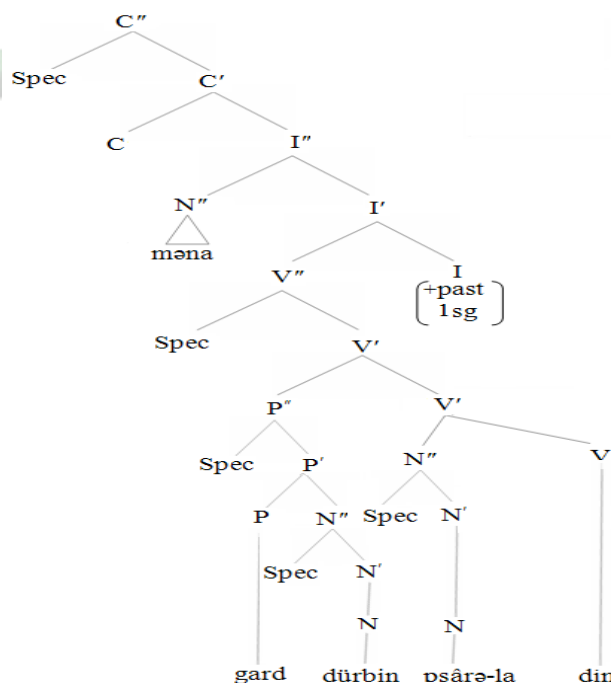
1) mæna [v'' [v' [p'' gard dürbin(a) [N'' ʔsârə-la [v di-m-a]]]]]

با دوربین ها- ستاره دیده ام

من

‘من با دوربین، ستاره ها را دیده ام.’

نمودار شمارهٔ (۱)

با توجه به مثال و نمودار بالا، در می یابیم که سطوح سه گانه نظریهٔ ایکس تیره در گروه فعلی گویش لکی هرسینی نیز وجود دارد.

۱-۲- نظریهٔ تحدید در گویش لکی هرسینی

در نظریهٔ تحدید که میزان حرکت و محدودیت های جا به جایی سازه ها تعیین می گردد؛ مقوله های تحدید مطرح می شوند. جمله و جملهٔ یک تیره از مقوله های تحدید گویش لکی هرسینی هستند و تخطی از این مقوله ها، سبب غیردستوری شدن جمله می گردد.

2) * mina_i va nazara maras- [c" gə [r" dwəɾəs-a [r"t_i bəʔd bəʔu-ø]]

برود باید است- درست که می رسد نظر

به مینا

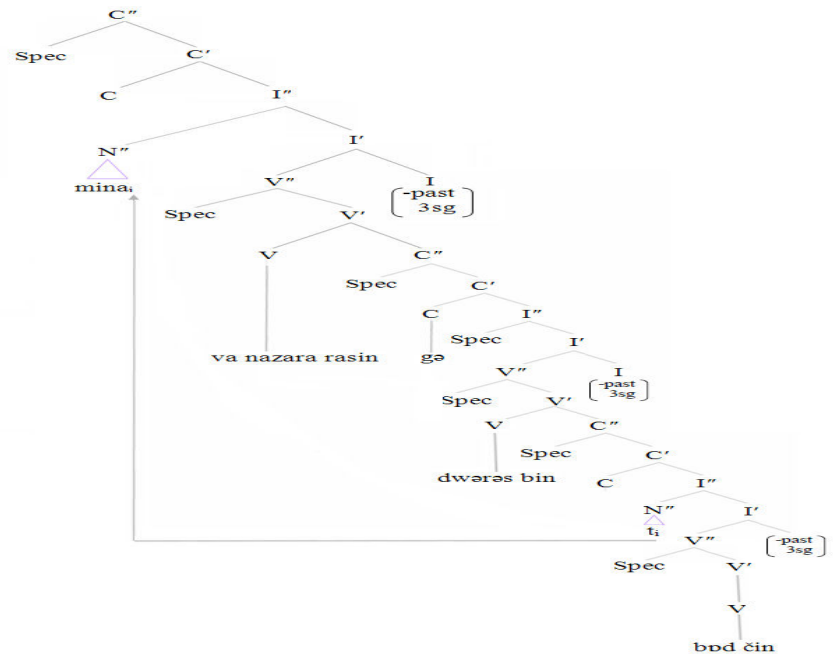
‘مینا به نظر می رسد که درست است باید برود.’

جمله شماره (2) غیردستوری است؛ زیرا گروه اسمی از درونی ترین بند درونه ای (پیرو) به جایگاه فاعل در بند بالاتر

از آن حرکت داده شده است. یعنی این گروه اسمی بیش از یک گره تحدید را پشت سر گذاشته است. نمودار ر- ساختی (رو

ساختی) جملهٔ بالا، به صورت زیر است:

نمودار شماره (2)

۲-۲- نظریه حاکمیت در گویش لکی هرسینی

مفهوم حاکمیت که بیانگر رابطه میان هسته یک ساخت و مقوله های وابسته آن است؛ دو مفهوم اشراف و رابطه خواهری را دربردارد. در گویش لکی هرسینی، فعل بدون تیره، حاکم محسوب می شود. به علاوه، حروف اضافه نیز بر گروه های اسمی وابسته خود (یعنی به مفعول هایی که حرف اضافه می پذیرند)؛ حاکمیت دارند. پس فعل بدون تیره و حرف اضافه، عناصر حاکم به شمار می روند. گروه های اسمی نیز عناصر حاکمیت پذیر محسوب می گردند. برای اجرای حاکمیت فعل بر گروه های مذکور، باید کم ترین فاصله میان آن ها وجود داشته باشد. مفهوم حاکمیت با مفاهیم تسلط و تسلط سازه ای مرتبط است؛ که نگارنده ترجیح می دهد فقط با ترسیم نمودار و ارائه مثال، مفهوم کلی حاکمیت را در گویش مذکور بیان کند و توضیح انواع تسلط را به پژوهشی دیگر مؤکول نماید.

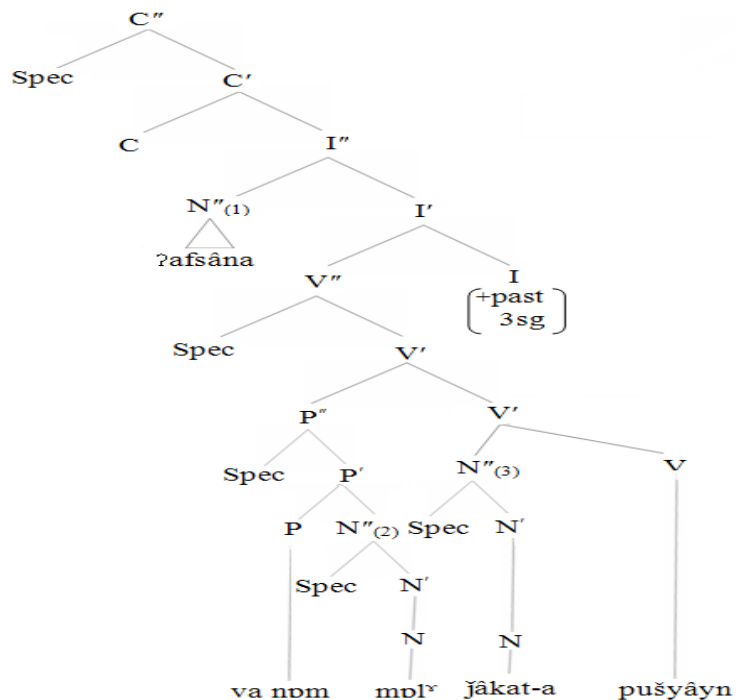
۳) ?afsâna va nîm mîkât-a pušyâ-ø

پوشید   را- ژاکت   خانه

داخل   در   افسانه

افسانه در داخل خانه ژاکت را پوشید.

نمودار شماره (۳)

در این نمودار /pušyâ-ø/ بر (3) N'' حاکم است. چون /pušyâ-ø/ هسته است. از طرفی P نیز هسته است از این رو بر (2) N'' حاکمیت دارد.

۲-۳- نظریه حالت در گویش لکی هرسینی

یکی از کاربردهای نظریه حالت، تعیین حالت های نحوی گروه های اسمی است. در گویش لکی هرسینی نیز حالت دهنده های اصلی فعل، حرف اضافه و عنصر تصریف (به شرط داشتن ویژگی زمان و مطابقت) می باشد. گیرنده های حالت نیز گروه های اسمی اند. حالت های نحوی به دو صورت "حالت ساختاری" و "حالت ذاتی" تقسیم می شود. در

حالت ساختاری، گروه های اسمی گویش لکی هرسینی تحت حاکمیت یک حالت دهنده قرار می گیرند. چهار حالت ساختاری در این گویش وجود دارد که به آن ها اشاره می شود.

۱- **حالت فاعلی:** در این حالت، گروه اسمی تحت حاکمیت عنصر زمان دار و دارای مطابقت تصریف قرار می گیرد.

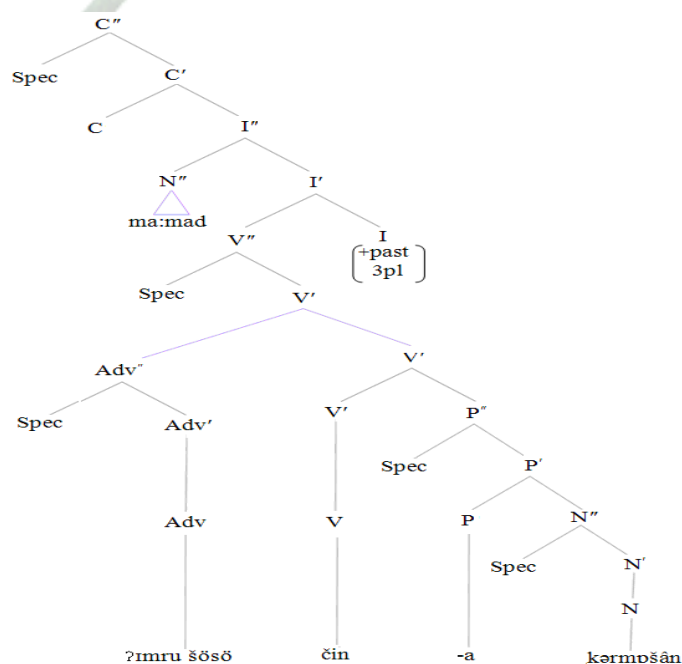
4) ma:mad ʔmru šösö či:y-ø-a kərməšân

کرمانشاه به - رفت

صبح امروز محمد

‘محمد امروز صبح به کرمانشاه رفت.’

نمودار شماره (4)

در نمودار - ساختی بالا، هسته گروه تصریف (I) دارای ویژگی زمان گذشته و مطابقت سوم شخص مفرد است. پس می

تواند به گروه اسمی /ma:mad/ حالت فاعلی اعطاء نماید. این گروه اسمی که در سطح ژ- ساخت در مشخص گر گروه

فعلی قرار داشته، به زیر گر مشخص گر گروه تصریف حرکت نموده است.

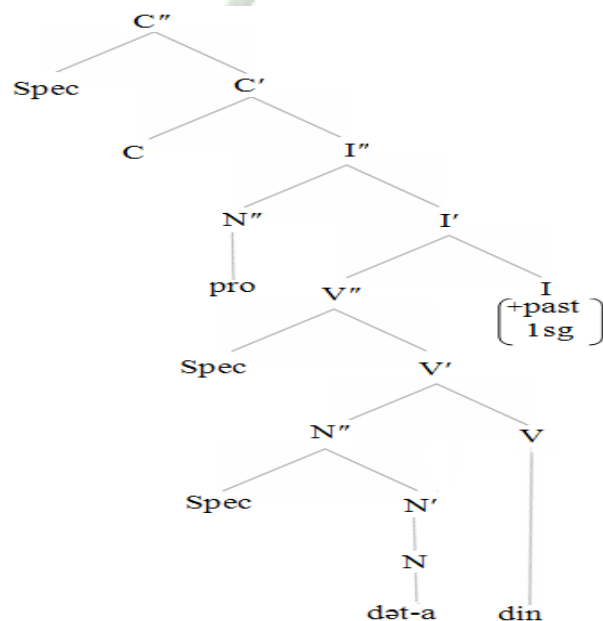
۲- حالت مفعولی: در این حالت، گروه اسمی تحت حاکمیت فعل قرار دارد.

5) dət-a dū-(ə)m

دیده بودم را- دختر

‘دختر را دیده بودم.’

نمودار شماره (5)

گروه اسمی /dət-a/ که تحت حاکمیت فعل /dū-(ə)m/ است؛ حالت مفعولی دارد. هرچند تکواژ /-a/ ممکن است نشانه

نقش مفعولی باشد؛ اما تمامی مفعول های صریح به این تکواژ ختم نمی شوند. پس حالت مفعولی گروه های اسمی گویش

لکی هرسینی را می توان هم از حالت انتزاعی آن ها و هم از طریق پی بند صرفی /-a/ که در ساخت آن ها قابل مشاهده

است؛ تشخیص داد.

۳- حالت مفعول متممی: در این حالت، گروه اسمی تحت حاکمیت حرف اضافه قرار می گیرد.

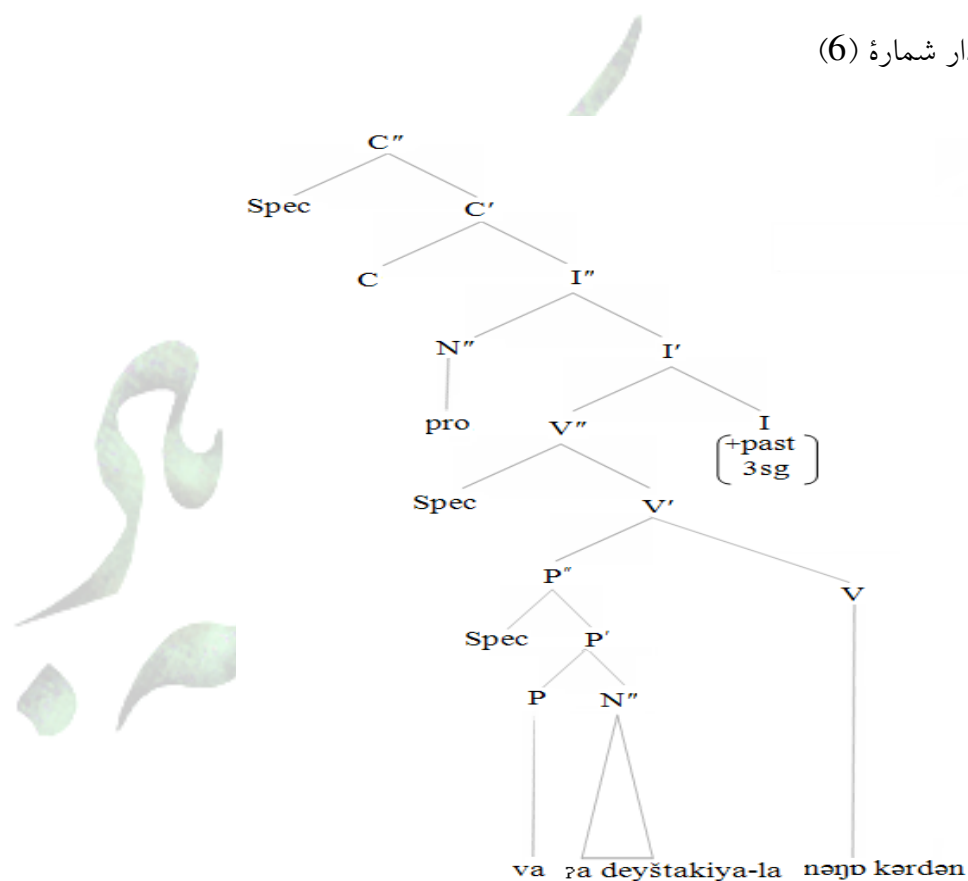
6) va ?a deyštakiya-la nəŋŋ makərd-ø

می کرد نگاه ها-

غریبه آن به

‘به آن غریبه ها نگاه می کرد.’

نمودار شماره (6)

گروه اسمی /?a deyštakiya-la/ تحت حاکمیت حرف اضافه /va/ قرار دارد.

ع- حالت اضافی: نمونه این حالت در گویش لکی هرسینی به صورت زیر می باشد.

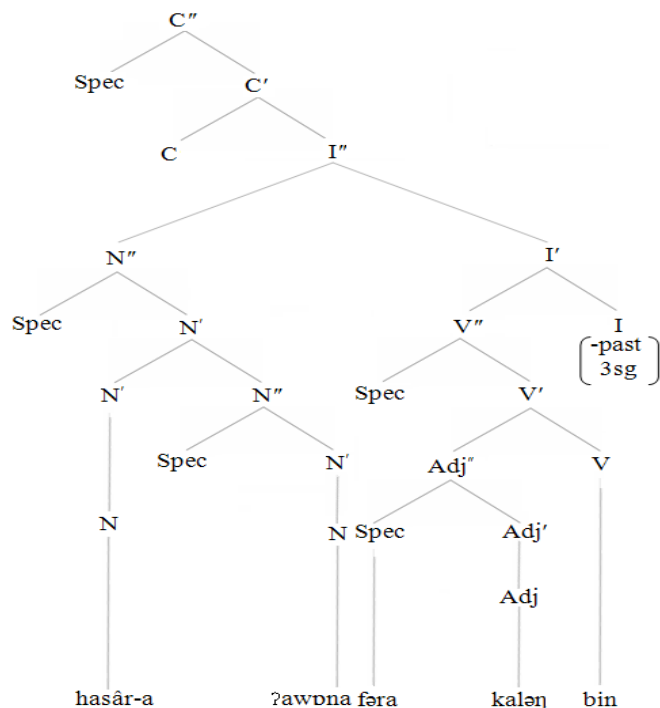
7) hasâr-a ?awŋna fəra kaləŋ-a

است- بزرگ خیلی

آن ها - - حیاط

‘حیاطِ آن ها خیلی بزرگ است.’

کاربر

در این نمودار، گروه اسمی /?awðna/ که خواهر گروه اسمی یک تیره شده است، حالت اضافی دارد.

با توجه به توضیحات و مثال های ذکر شده، می توان دریافت که از میان حالت های متفاوت مبتنی بر نظریه حالت،

حالت های چهارگانه ساختاری در گویش لکی هرسینی وجود دارد. اما حالت ذاتی وجود ندارد. این موضوع را با ارائه

مثال های زیر بیان می نمایم.

8) ?akbar kif-a va twə dʒ-ø

داد تو

به -را کیف اکبر

‘اکبر کیف را به تو داد.’

9) ?akbar kif-a dʒ-ø twə

تو

داد را- کیف اکبر

‘اکبر کیف را داد به تو.’

هنگامی که فعل دو مفعولی جمله به صورت سوّم شخص مفرد و در زمان گذشته ساده باشد؛ مفعول غیر صریح آن به دو حالت در جمله ظاهر می شود. در حالت اوّل، مفعول غیر صریح پس از حرف اضافه آشکار می گردد. در این وضعیت، گروه اسمی، دارای حالت ساختاری از نوع مفعول متممی است. /va twə/ در مثال شماره (۸) حالت ساختاری از نوع مفعول متممی را داراست. در حالت دوّم، حرف اضافه حذف می شود و گروه اسمی پس از فعل ظاهر می گردد. /twə/ که در مثال شماره (۹) پس از فعل /dʒ-ø/ آشکار شده است؛ فاقد حرف اضافه است. اما در سطح ژ- ساخت جمله، حرف اضافه /va/ حضور دارد. پس می توان نتیجه گرفت که اگر چه ظاهراً در جمله های دارای فعل های دو مفعولی سوّم شخص مفرد در زمان گذشته ساده، گروه اسمی پس از فعل، حالت خود را به طور ذاتی از فعل دریافت می کنند؛ اما در سطح ژ- ساختی این نوع جملات چنین وضعیتی صادق نیست؛ چون در این سطح حرف اضافه وجود دارد. به همین دلیل، حالت ذاتی در گویش لکی هرسینی وجود ندارد.

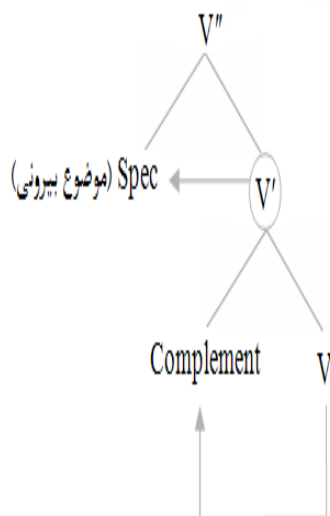
۴-۲- نظریه تتا در گویش لکی هرسینی

نظریه تتا، حالت های معنایی متنوع را مشخص می نماید. به عبارت دیگر، تعیین نقش های تتایی بر عهده نظریه تتا است. این نظریه خود مبتنی بر معیار تتا است. چون مبحث موضوع ها و نقش های تتایی گسترده است؛ نگارنده این پژوهش ترجیح می دهد تا صرفاً با استفاده از نمودارهای زیر، نحوه اعطای نقش تتا از سوی فعل به موضوع های آن را در گویش لکی

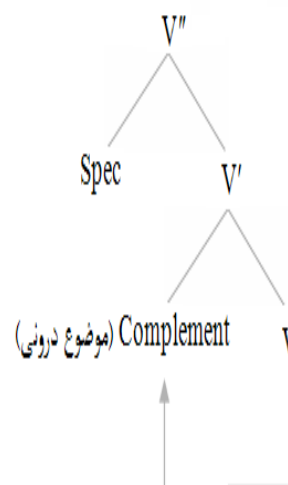
نمودار شماره (۹)

نمودار شماره (۸)

هرسینی نشان دهد:

اعطای نقش تابه فاعل (موضوع بیرونی)

اعطای نقش تابه مفعول (موضوع درونی)

۵-۲- نظریه مرجع‌گزینی در گویش لکی هرسینی

نظریه مرجع‌گزینی، ارتباط گروه‌های اسمی با یکدیگر و ارتباط ضمایر و مرجع آن‌ها را به عهده دارد. در گویش لکی هرسینی نیز عبارات اسمی به سه نوع مرجع‌دارها، ضمایر و عبارت ارجاعی تقسیم می‌شوند. دسته بندی‌های اصلی عبارات ارجاعی گویش لکی هرسینی را هم اکنون ارائه می‌نماییم:

مرجع‌دارهای واژگانی که دارای ویژگی [-ضمیری، +مرجع‌دار] اند؛ شامل ضمایر انعکاسی و ضمایر دو سویه است.

10) nʔhid_i wəʒy-a_i nʔm ʔʔyna di-∅

دید آینه در

را-خودش ناهید

‘ناهید خودش را در آینه دید.’

در این مثال، ضمیر انعکاسی /wəʒy-a/ مرجع‌دار است و کل جمله نیز مقوله حاکم به شمار می‌رود.

11) ?ima_i yaktəri_i dus dər-imən

داریم

دوست یکدیگر ما

‘ما یکدیگر را دوست داریم.’

در این نمونه، ضمیر دو سویه /yaktəri/ مرجعدار است و کل جمله مقوله حاکم محسوب می شود. دلیل این امر آن است که در جمله بالا، هم مرجعدار و هم حاکم یعنی فعل /dus dər-imən/ حضور دارند. از طرفی، این ضمیر دو سویه و مرجع آن یعنی /?ima/ هم نمایه اند.

ضمایر شخصی واژگانی که دارای [+ضمیری، - مرجعدار] اند؛ نکته مهم این است که ضمایر منفصل در جمله، هم نقش فاعلی و هم نقش مفعولی دارند.

12) homa di-tən [c" [ɪ" dözə-la ?awɪn-a bərd-ən]]

بردند را- آن ها ها- دزد

دیدید شما

‘شما دیدید (که) دزدها آن ها را بردند؟’

در این مثال، ضمیر شخصی /?awɪn-a/ در مقوله حاکم خود، یعنی بند درونه ای وجود دارد. در این بند، علاوه بر ضمیر، حاکم آن یعنی /bərd-ən/ نیز حضور دارد.

اسم های واژگانی که اسامی تمام عیار اند؛ دارای ویژگی [- ضمیری، - مرجعدار] اند.

13) mə va twə vət-əm [c"[c gə [ɪ" gavar hɪylə-ø ra]]]

این جا هست گوهر که گفتم

تو به من

‘من به تو گفتم که گوهر این جا است.’

در این نمونه، اسم /gavar/ در بند درونه ای کاملاً آزاد است و با فاعل بند اصلی، هم مرجع نیست.

۶-۲- نظریه نظارت در گویش لکی هرسینی

نظریه نظارت "ارجاع" ضمیر انتزاعی (PRO) را معین می نماید. ضمیر انتزاعی که تحت شرایط بسیار خاصی در گویش

لکی هرسینی ظاهر می گردد؛ در مبحث مقوله های تهی که در زیر ارائه می شود؛ بررسی خواهد شد.

۶-۲-۱- مقوله های تهی در گویش لکی هرسینی

بر اساس نظریه حاکمیت و مرجع گزینی، چهار مقوله تهی عبارتند از: ضمیر فاعلی محذوف، ضمیر انتزاعی، ردّ گروه اسمی و

ردّ پرسشواژه. در گویش لکی صرفاً ضمیر فاعلی، ضمیر انتزاعی و ردّ گروه اسمی وجود دارد. به دلیل اهمیت زیاد ضمائر

فاعلی محذوف و انتزاعی، تنها این مقوله ها را در گویش لکی هرسینی بررسی می نمایم:

ضمیر فاعلی محذوف (pro)

گویش لکی هرسینی همانند زبان های ضمیر انداز، دارای ضمیر فاعلی محذوف است.

14) nasrin_i vət-ø [c" [c gə [r" pro_{i/j} fəra 'wašâl^{له} bi-ø]]]

بود خوشحال خیلی که

گفت نسرين

‘نسرين گفت که خیلی خوشحال بود.’

در این مثال، ضمیر فاعلی محذوف در بند درونه ای دارای ویژگی [+ضمیری، +مرجعدار] است. یعنی همانند ضمائر معمولی ویژگی شخص و شمار دارد؛ اما تجلی آوایی ندارد. این ضمیر تحت حاکمیت عنصر مطابقت عنصر تصریف بند درونه ای قرار دارد. از طرفی چون ویژگی ضمیری دارد؛ تابع اصل دوّم مرجع گزینی است و در مقوله حاکم خود آزاد است. بنابراین هم می توان آن را با فاعل بند پایه /nasrin/ هم مرجع دانست (در این صورت، هر دو با نمایه (i) مشخص می شوند)، و هم می توان با هر گروه اسمی دیگری هم مرجع باشد (نمایه (j) بیانگر این واقعیت است).

ضمیر انتزاعی (PRO)

ضمیر انتزاعی، دارای ویژگی های خاصی است که با ارائه مثال زیر، شماری از آن ها را توضیح می دهیم.

15) [c"[c [r"PRO_i ?ãš ·wʔrd-ən [c" ·esla-tyân-a]]]]

خوردن   است - عادتتان

آش (ضمیر انتزاعی)

‘آش خوردن، عادتتان است.’

در جملات مرکب، دسته ای از جمله های درونه ای هستند که جایگاه فاعل درونه ای آن ها تهی است. تحت شرایط ویژه ای

ضمیر انتزاعی این جایگاه را اشغال می نماید. ضمیر انتزاعی هم ضمیر است و هم مرجعدار. یعنی دارای ویژگی نحوی

[+ضمیری، +مرجعدار] است. چون ضمیر انتزاعی فاقد تظاهر آوایی است؛ با عبور از صافی حالت، قادر است بدون حالت

باشد. پس چون حالت ندارد؛ به حاکم نیز نیار ندارد و تحت حاکمیت نیز نیست. در مثال شماره (۱۵)، عنصر تصریف بند

درونه ای فاقد ویژگی های [+مطابقه و +زمان] است. از این رو ضمیر انتزاعی تحت حاکمیت قرار ندارد. به عبارت ساده تر،

ضمیر انتزاعی صرفاً در جایی ظاهر می شود که تحت حاکمیت نباشد و آن جایگاه فاعل بندهای بی زمان است.

ضمیر فاعلی محذوف با ضمیر انتزاعی تفاوت هایی چند دارد. از جمله این که، ضمیر فاعلی محذوف تحت حاکمیت است؛ در حالی که ضمیر انتزاعی تحت حاکمیت نیست. پس در گویش لکی هرسینی، هم ضمیر فاعلی محذوف و هم ضمیر انتزاعی وجود دارد. بدیهی است که بحث ضمیر فاعلی محذوف و ضمیر انتزاعی در گویش لکی بسیار گسترده است؛ توضیح بیشتر در این مورد، پژوهشی دیگر را در گویش لکی هرسینی می طلبد.

نتایج

این تحقیق که بر اساس چهارچوب حاکمیت و مرجع‌گزینی، تنظیم شده است؛ به بررسی زیر نظریه های نظریه مدنظر در گروه فعلی گویش لکی هرسینی می پردازد. در این مقاله، پس از این بررسی نتایج زیر حاصل گردید: ۱- زیرنظریه های مدنظر در این گویش نیز اجرا می شود. ۲- نظریه های تحدید، حاکمیت، تتا و نظارت هم در گویش لکی هرسینی عملی و اجرایی است. ۳- این گویش فاقد حالت ذاتی است. ۴- از مقوله های چهارگانه تهی، صرفاً ضمیر فاعلی محذوف، ضمیر انتزاعی و ردّ گروه اسمی مشهود است. (ردّ پرسشواژه در گویش مورد بررسی وجود ندارد). ۵- چهار حالت ساختاری در این گویش وجود دارد: حالت فاعلی، حالت مفعولی، حالت مفعول متممی و حالت اضافی. با مدنظر داشتن نتایج حاصله از تحقیق کنونی، یک بار دیگر جهانی بودن نظریه حاکمیت و مرجع‌گزینی با وجود شواهد عینی زبانی که بر مبنای معیارهای علم زبان شناسی تنظیم شده اند؛ به اثبات می رسد.

منابع و مأخذ فارسی

- ۱- ارانسکی، یوسیف میخالوویچ. (۱۳۷۸). *زبانهای ایرانی*. ترجمه علی اشرف صادقی. تهران: انتشارات سخن.
- ۲- استانبیرگ، دنی (۱۳۸۶). *درآمدی بر روانشناسی زبان*. ترجمه ارسلام گلفام. تهران: سمت، چاپ دوم.
- ۳- افراشی، آزیتا (۱۳۸۶). *ساخت زبان فارسی*. تهران: سمت.
- ۴- ارانسکی، یوسیف میخالوویچ. (۱۳۷۸). *زبانهای ایرانی*. ترجمه علی اشرف صادقی. تهران: انتشارات سخن.

۵- پالیزبان، کرم اله (۱۳۸۰). نظام آوایی گویش کردی ایلام. پایان نامه کارشناسی ارشد زبان شناسی. دانشگاه تهران.
۶- دبیر مقدم، محمد (۱۳۸۳). *زبان‌شناسی نظری: پیدایش و تکوین دستور زایشی*. تهران: سمت، چاپ اول. ویراست دوم.

۷- درزی، علی (۱۳۸۴). *شیوه استدلال نحوی*. تهران: سمت.

۸- مشکوة الدینی، مهدی (۱۳۷۳). *سیر زبان شناسی*. مشهد: انتشارات دانشگاه فردوسی.

۹- _____ (۱۳۷۴). *مقدمه ای بر نحو گشتاری*. مشهد: دانشگاه فردوسی.

۱۰- میر عمادی، سید علی (۱۳۸۶). *نحو زبان فارسی (بر پایه نظریه حاکمیت و مرجع‌گزینی)*. تهران: سمت.

منابع و مأخذ انگلیسی

11- Chomsky, N. (1993). "A Minimalist Program for Linguistic Theory". In K. Hale and S. J. Keyser (Eds.).

12- _____ (1982). *Some Concept and Consequences of the theory of Government and Binding*. Cambridge, Mass: MIT Press.

13- Cowper, E. (1992). *A Concise Introduction to Syntactic Theory*. Chicago: The university of Chicago Press.

14- Haegeman, L. (1994). *Introduction to Government and Binding Theory*. 2nd edition. Oxford: Blackwell

15- Kurdish language - Britannica Online Encyclopedia

تذکر: جمله های ذکر شده و نمودارهای ترسیم شده به صورت جداگانه شماره گذاری شده اند. (۱۵ جمله و ۹ نمودار در پژوهش ارائه شده است.)